

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20985>

Özet

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği (EÇBTÖ), bireylerin engelli kişilere karşı sahip olduğu tutumların bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutların standardize edilmiş bir şekilde ölçmek amacıyla uyarlanmış bir psikometrik araçtır. Dr. Yelpeze ve A. S. Türküm tarafından 2018 yılında Türk kültürüne uyarlanan bu ölçek, özgün formdaki üç faktörlü yapıyı (Duygu, Düşünce ve Davranış) korumaktadır.

31 maddeden oluşan ve 5'li Likert tipi derecelendirme kullanılan ölçek, engellilere yönelik genel tutumun yaklaşık %49.19'unu açıklamaktadır. Yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, ölçeğin Türk örnekleminde sağlam psikometrik özelliklere sahip olduğunu ve sosyal psikoloji araştırmalarında kullanılabilecek güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Engellilere yönelik tutum, çok boyutlu tutum ölçeği, geçerlik, güvenirlik, Doğrulayıcı Faktör Analizi, psikometrik araç, uyarılama.

Yazarlar

Dr. Yelpeze, A. S. Türküm

Amaç

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği'nin temel amacı, engelli bireylere karşı geliştirilen tutumların tek bir genel skor yerine, **Duygu, Düşünce ve Davranış** alt boyutları üzerinden detaylıca incelemektir. Bu ayrıma, araştırmacıların ve uygulayıcıların hangi tutum bileşeninin (örneğin, duygusal tepkiler mi yoksa bilişsel inançlar mı) daha güçlü olduğunu belirlemesine olanak tanır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması, uluslararası alanda kullanılan bu geçerli yapıyı Türk kültürüne özgü sosyal ve kültürel bağlamda test etmek ve akademik çalışmalara sunmaktır. Bu sayede, Türkiye'de engellilere yönelik farkındalık ve müdahale programlarının geliştirilmesine bilimsel veri sağlanması amaçlanmıştır.

Yapı

EÇBTÖ, bireyin engellilere yönelik tutumunun karmaşık yapısını ele alan üç temel alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonu toplam 31 madde içermektedir ve her bir alt boyut, tutumun farklı bir yönünü temsil eder:

Duygu Alt Boyutu (14 madde): Engelli kişilerle etkileşimde bulunurken hissedilen duygusal tepkileri ve duygusal yakınlığı ölçer.

Düşünce Alt Boyutu (9 madde): Engelli bireylere atfedilen bilişsel yargılar, inançlar ve genellemeleri (stereotipleri) ölçer.

Davranış Alt Boyutu (8 madde): Engelli kişilerle sosyal etkileşim kurma veya onlara yardım etme yönündeki eylemsel niyetleri ve davranışsal eğilimleri ölçer.

Geçerlik

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanmasındaki geçerlik çalışmaları, güçlü bir yapısal geçerlik kanıtı sunmak üzere Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile gerçekleştirilmiştir. DFA, ölçeğin Duygu, Düşünce ve Davranış faktörlerinden oluşan üç boyutlu yapıya teyit etmiştir. Model uyum indeksleri, modelin kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir ($X^2 / df = 1.55$, RMSEA = 0.05, CFI = 0.91, IFI = 0.91, GFI = 0.80).

Madde-toplam korelasyonu analizleri sonucunda üç madde ölçekten çıkarılmış ve 31 maddelik son form elde edilmiştir. Bu 31 madde, engelli kişilere yönelik tutumdaki toplam varyansın %49.19'unu açıklamaktadır. Benzer ölçek geçerliği kapsamında, Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği (EYTÖ) ile korelasyonlar incelenmiştir: Toplam ölçek ($r=0.38$), Düşünce alt boyutu ($r=0.50$) ve Davranış alt boyutu ($r=0.36$) ile pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Duygu alt boyutu ile EYTÖ arasındaki korelasyon ise ($r=0.11$) daha düşük düzeyde tespit edilmiştir.

Güvenirlilik

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği'nin güvenilirliği, iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alfa kullanılarak belirlenmiştir. Elde edilen katsayılar, hem toplam ölçek hem de alt boyutlar için yüksek düzeyde iç tutarlılığa işaret etmektedir, bu da ölçek maddelerinin ölçülmek istenen yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Ölçeğin güvenirlik değerleri şu şekildedir: **Bütün ölçek** için Cronbach Alfa değeri **0.90** olarak bulunmuştur. Alt boyutlar bazında ise Duygu alt boyutu için 0.88, Düşünce alt boyutu için 0.89 ve Davranış alt boyutu için 0.84 olarak raporlanmıştır. Bu sonuçlar, EÇBTÖ'nün Türk kültüründe yüksek düzeyde güvenilir bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Ölçeğin faktör yapısı, özgün formun teorik temelini destekleyen üç faktörlü yapıya Türk örnekleminde de geçerli olup olmadığını incelemek üzere Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. DFA sonuçları, Duygu, Düşünce ve Davranış boyutlarının, engellilere yönelik tutumun farklı yönlerini temsil eden ayrı yapılar olduğunu istatistiksel olarak doğrulamıştır.

Analiz sürecinde, madde-toplam korelasyonu kriterlerine uymayan üç madde ç?kar?larak modelin uyumu optimize edilmi?tir. Elde edilen uyum indeksleri ($X^2 / df = 1.55$, RMSEA = 0.05, CFI = 0.91), modelin veriyle mükemmel olmasa da iyi bir uyum sergiledi?ini göstermektedir, böylece ölçe?in yap?sal geçerli?i desteklenmektedir.

Araç

Test Türü: Uyarlama

Format: Öz bildirime dayal?, 5'li Likert Tipi Ölçek

Mevcut Diller: Türkçe (Türk Kültürüne Uyarlanm?? Versiyon)

Popülasyon Grubu: Genel Yeti?kin Popülasyon

Ya? Grubu: Yeti?kinler (Çal??ma ço?unlukla üniversite ö?rencileri ve genel yeti?kinler üzerinde yap?lm??t?)

Popülasyon Detaylar?: Geçerlik ve güvenirlik çal??mas? Türkiye'deki çe?itli yeti?kin gruplar? üzerinde gerçekte?tirilmi?tir.

Test Metodolojisi: Kat?l?mc?lar, kendilerine sunulan her bir ifadeye ne ölçüde kat?ld?klar?n? 1 (kesinlikle kat?lm?yorum) ile 5 (kesinlikle kat?l?yorum) aras?nda bir de?er seçerek belirtirler. Ölçek puanlar?n?n yorumlanmas?nda, yüksek puanlar engelli ki?ilere yönelik daha olumlu bir tutum sergilendi?i anlam?na gelmektedir.

Anahtar Kelimeler

Engellilik ara?t?rmalar?, sosyal psikoloji, tutum ölçümü, psikometri, Likert ölçe?i, Cronbach Alfa, Duygu-Dü?ünce-Davran??.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: ?sma?l Yelpaze

Yazar ORCID Tan?mlay?c?s?: Bilgi mevcut de?il.

Ba?l?l?k E-posta Adresleri: ismailyelpaze@gmail.com

Yaz??ma Adresi: Bilgi mevcut de?il.

Şzinler, Ücret ve Test Y?I?

Test Y?I? (Uyarlama): 2018

Şzinler ve Ücret: Ölçeğin bilimsel araştırmalarda kullanımı için sorumlu yazar (Şmail Yelpaze) ile e-posta yoluyla iletişime geçilmesi gerekmektedir. Kullanım koşulları ve potansiyel ücretlendirme yazar tarafından belirlenmektedir.

PDF Erişimi: Ölçeğin orijinal PDF dosyası burada indirilebilir: [engellilere-yonelik-cok-boyutlu-tutum-olcegi-toad.pdf](#)

Kaynaklar

Yelpaze, Ş. ve Türküm, A. S. (2018). Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeğinin Türk Kültürüne uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmalar Dergisi*, 8(14), 168-187. doi: 10.26466/opus.377906

Engellilere Yönelik Çok Boyutlu Tutum Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

3 alt boyut ve 31 madde

Duygu (14 m)

Düşünce (9 m)

Davranış (8 m)